

Un procés amb dinou anys d'història

—Josep Pernau—

La clàusula de consciència ha quedat aprovada i d'aquesta manera s'acompleix una vella aspiració dels periodistes catalans. Però no així el secret professional, rebutjat pel Congrés del Diputats després que Izquierda Unida-Iniciativa per Catalunya presentés les corresponents proposicions de llei. Però anem per pams.

S'ha tardat dinou anys a desenvolupar aquell dret reconegut a la Constitució. Cal fer història, perquè la memòria és dèbil. Si ara la professió periodística a Espanya pot defensar el seu dret a no deixar prostituir la seva consciència, és gràcies als esforços que es van esmerçar a Barcelona l'any 1978, durant el període constituent. Si algú es pot posar medalles som nosaltres.

Erem molts els que aspiràvem a treballar en les condicions dels nostres col·legues d'altres països, sobretot de França, on el diari *Le Monde* ens servia de referent. Eren moments d'il·lusions i també d'utopies. Envejàvem les societats de redactors i desitjàvem que aquí també fossin possibles algun dia. Però aquí encara regia un poder omnímode de l'Estat sobre els mitjans i la policia convocava el periodista a la prefectura per fer-li revelar les fonts d'una informació. Davant la situació, ambicionàvem una llei que protegés el secret professional, com les que existien en molts països. En alguns mitjans s'havia treballat amb una línia oberta i pluralista, però amb la democràcia que s'obria pas algunes empreses començaven a alinear-se de manera partidista, i temíem veure'ns involucrats en posicions contràries a les nostres conviccions.

Volíem una llei que ens donés drets per defensar-nos, com la que hi havia a França des dels anys trenta.

De tot això se'n parlava en algunes redaccions i se n'havia parlat, i molt, en el Grup Democràtic de Periodistes, ja autodissolt en aquell moment, però que havia deixat forts vincles i complicitats compartides. Varen ser les circumstàncies històriques de l'any 1978 les que van fer possible la plasmació legal d'aquells drets, impulsada per un conflicte. Deixàvem de banda les societats de redactors —que tenien només el precedent de *Le Monde*, eren fruit de la represa professional després de la guerra mundial i dependrien en tot cas de pactes al si de les empreses— i posàvem tot l'èmfasi en el que eren drets de tots els professionals: la clàusula de consciència i el secret professional.

El cas de *Diario de Barcelona*

El conflicte que va impulsar la plasmació legal d'aquells drets va ser el viscut al *Diario de Barcelona* en els darrers mesos de 1977 i començament de 1978.

Al diari degà s'havia treballat còmodament, encara que amb moltes traves per part oficial, a les acaballes del franquisme i a l'inici de la transició. Dins un ventall ampli, s'hi donava veu als qui havien estat silenciats, des de liberals fins a comunistes, i s'hi volia contribuir a fer d'Espanya un país com els altres del seu entorn europeu. Jo havia estat acomiadat el febrer de 1977, i el bon clima no va canviar en els mesos de la direcció de Tristán la Rosa. Però

Cronologia

Heus aquí alguns dels moments clau de la lluita per obtenir la reglamentació de la clàusula de consciència.

9 de gener de 1978.—
Junta General Extraordinària de l'Associació de la Premsa de Barcelona per tractar la situació del *Brusi*, davant el problema sorgit entre la propietat i alguns periodistes. S'aprova una moció en la qual es demana, entre altres coses, el reconeixement del dret a la clàusula de consciència.

19 de gener de 1978.—
Reunió Extraordinària de la Junta de l'Associació de la Premsa de Barcelona. S'aprova encarregar a la Ponència de Cultura de l'entitat la creació d'una comissió que estudiï el tema de la clàusula de consciència i les seves possibilitats d'articulació legal.

24 de gener de 1978.—
Festivitat de sant Francesc de Sales. En un dinar a l'Hotel Ritz de Barcelona amb el conseller de Governació de la Generalitat, Frederic Rahola, i altres autoritats, la Junta Directiva de l'Associació de la Premsa de Barcelona lliura un document als parlamentaris i al representant del president de la Generalitat en què es demana el reconeixement legal de la clàusula de consciència i el secret professional. ▶▶▶

— El conflicte de final de 1977 al *Diario de Barcelona* va ser el detonant de la lluita pel reconeixement de la clàusula de consciència —

►► Cronologia

1 de febrer de 1978.— Junta Directiva de l'Associació de la Premsa de Barcelona. S'acorda organitzar el 14 de febrer un sopar-col·loqui amb els ponents catalans de la Constitució per tractar de la clàusula de consciència i el secret professional. L'encontre és el primer que organitza el Club de Debats de l'Associació, el qual es crea aleshores.

14 de febrer de 1978.— Joan Anton Benach modera el sopar-col·loqui que té lloc al restaurant Les 7 Portes de Barcelona, organitzat per la Junta de Govern de l'Associació de la Premsa de Barcelona, que presideix Josep Pernau. Hi assisteixen Miquel Roca Junyent, Jordi Solé Tura i Isidre Molas, representant aquest darrer Eduardo Martín Toval. El motiu de l'encontre és interessar els ponents catalans de la Constitució, per tal que els drets de la clàusula de consciència i el secret professional siguin reconeguts en el text que s'està redactant.

18-19 de febrer de 1978.— Es reuneix a Barcelona el I Congrés de Periodistes Catalans. En el seu manifest final es demana el reconeixement de la clàusula i el secret en la legislació general.

Maig-juny de 1978.— L'Associació de la Premsa de Barcelona es congratula que l'avantprojecte de la Constitució inclogui els drets a la clàusula i al secret, alhora que agraeix el seu interès a tots els diputats que s'hi han mostrat a favor, amb especial referència a Miquel Roca, que com a ponent i representant de Minoria Catalana va presentar les esmenes corresponents.

Novembre de 1984.— El President del Govern, Felipe González, ofereix al Palau de la Moncloa un sopar a la Junta Directiva de l'Associació de la Premsa —que presideix

l'empresari —l'amo— era Josep Santacreu, l'home de Fraga a Catalunya, que davant d'AP havia fracassat a les primeres eleccions democràtiques del 15-J. Els resultats electorals varen causar un terratrèmol a l'empresa i després de l'estiu el director va ser acomiadat. Era l'avis que s'havia acabat la tolerància pluralista i que el diari s'alineava descaradament. Pràcticament tota la redacció —des d'Antonio Franco, el sotsdirector, cap avall, fins a una trentena de persones— va emprendre una acció de resistència, i el nou director, Antonio Alemany, el tercer en el mateix any, en poques hores va haver d'improvisar un nou cos redaccional. Durant uns mesos hi va haver dues redaccions paral·leles: una que feia un diari ortodox en la línia fraguista, en noves instal·lacions, i una altra en assemblea permanent, en els locals del vell diari ja condemnats a l'enderroc.

Va ser en aquest context que va arribar un paper ja pactat a l'Associació de la Premsa de Barcelona, que jo presidia des de la tardor, en el qual, davant un canvi de titularitat de la propietat o de línia informativa d'un mitjà, es demanava el respecte dels drets dels periodistes i dels lectors, i es plantejava la necessitat de reconeixement legal de la clàusula de consciència. L'assemblea es va celebrar el 9 de gener de 1978.

“Molts grups de pressió economicopolítica continuen imposant al periodista la realització de tasques contra la seva voluntat i el seu pensament. És per això que el reconeixement legal de la clàusula de consciència esdevé avui, més que mai, una urgència inajornable. L'Associació de la Premsa de Barcelona, en reiterar el seu pronunciament a favor de la clàusula de consciència, pren el compromís de treballar per donar-li una forma legal mitjançant un projecte que serà canalitzat a través dels parlamentaris catalans”, deia la moció aprovada. En el mateix document es demanaven interlocutors de la redacció, lliurement escollits, per fer possible el diàleg al si de l'empresa, objectiu assolit avui en els pocs mitjans que tenen un estatut de redacció.

Doctrina constitucional

A partir d'aquell moment, la proposta assembleària va anar seguint el seu camí. El dia 24 de gener, a la festa de sant Francesc de Sales, es va fer lliurament de la petició del reconeixement de la clàusula de consciència als parlamentaris assistents. En el document, per primer cop, es parlà també de la reivindicació del secret professional, com a “vella i preocupant aspiració periodística”. D'aleshores ençà, clàusula i secret han caminat junts.

El dia 14 de febrer es posà en marxa el Club de Debats, iniciativa de la Ponència de Cultura, que presidia Margarita Rivièra, pel qual van passar les principals figures polítiques del moment. En una de les seves sessions, Felipe González anuncià la seva proposta de renúncia al marxisme per part del PSOE, que tant d'enrenou

va portar al partit. La primera sessió, a Les 7 Portes, va tenir per tema “La Constitució i la Informació”, amb l'assistència dels ponents constitucionals catalans Miquel Roca Junyent, de CDC, i Jordi Solé Tura, del PSUC, a més d'Isidre Molas, del PSC. La petició dels dos drets va quedar reiterada, ja amb la idea que s'incorporessin a la Constitució. El I Congrés de Periodistes Catalans, reunit els dies 17 i 18 del mateix febrer, es feia ressò de la reivindicació i la convertia en una de les seves conclusions.

Article per article, la Constitució anava seguint el seu camí, i el mes de maig Miquel Roca va introduir la següent esmena en l'article 20, en el qual es reconeix el dret a comunicar o rebre informació veraç: “La llei regularà el dret a la clàusula de consciència i al secret professional en l'exercici d'aquestes llibertats”.

Ha calgut esperar dinou anys. Des de llavors hi ha hagut diferents proposicions de llei, sempre rebutjades, fins a la que ara s'ha aprovat. El seu contingut pot ser molt poca cosa per als professionals que treballen en mitjans on hi ha un estatut de redacció, però pensem que són molt pocs i que la majoria de periodistes exerceixen en condicions molt precàries, sense comitès d'empresa ni convenis col·lectius. Parlar d'estatuts de redacció en aquests mitjans pot ser tan exòtic com era durant el franquisme parlar de la societat de redactors de *Le Monde*.

Pel camí ha quedat el secret professional. Després de tants anys, potser millor que segueixi així, com un dret reconegut a la Constitució, de la qual ningú no el treurà. Les interpretacions judicials del secret professional sempre s'han fet en un sentit ampli, i qualsevol desenvolupament en forma de llei segurament seria restrictiu.

— El secret professional potser és millor que no tingui llei reguladora, perquè segurament seria restrictiva —